

Vida Gábor
Egy dadogás története
Magvető Kiadó, 2017, 375 oldal, 3699 Ft

Vida Gábor fejlődési regényt írt, különös és nyomasztó családi, valamint nemzedéki tapasztalatok birtokában, egy olyan fősze-replőt állítva a középpontba, akinek felnőtté válása a romániai rendszerváltozáshoz kapcsolódik. 1990 januárjában Kolozsvárt találjuk az elsőéves egyetemi polgárt, aki írónak készül. Már ekkor az egész vonzá-sában élt, hiszen azt válaszolta oktatójának, hogy az általa tervezett könyv az egészről fog szólni. Vida új regénye a kommunizmus két utolsó évtizedében, az 1970–80-as évek Romániájában szocializálódott gyermek és ifjú fejlődését mutatja be, mintegy család-történetbe ágyazottan, s ebből a szempont-ból Tompa Andrea első regényét, *A hóhér háza* címűt idézi fel bennem.

A főhős fejlődésében, illetve önmagára találásában igen ellentmondásos szerep jut a szülőknél, ám felszabadító hatással van rá például az apai nagyapa és anyai részről a két nagybácsi, továbbá a gyermekkori nagy csa-tangolások a nagyszülőknél, egyrészt Ágyán, másrészt Baróton, valamint az otthont jelen-tő Kisjenőben, illetve úgy általában az „élet”, vagy ahogy az elbeszélő fogalmaz egy helyen, a „sötét valóság, amit megéltem.” Egyetlen komoly ellenfele – ahogy fogalmaz – a dadogás, amely kisiskolás korától kezdve nagyon hosszú ideig végigkíséri. Értelme-

Erdélyről mondja...

Borcsa János könyvajánlója

zése szerint ez „nem egyszerűen artikulációs vagy légzési kérdés, hanem egy lelkiállapot, személyiségzavar, kognitív probléma [...]”. Írásban is dadogok, egyszer csak elakad a szufla, a gondolat, a mondat, de én nem hall-gatok el, mondom, amit mondani tudok.” Hősiunk apja Romániában élte le egész életét, teológiai tanulmányokat Kolozsvárt folyta-toított, de tisztviselő lett, nem a papi szolgálá-tot választotta, és olyan magyarnak tartotta magát, mint az anyaországiak. Mivelhogy a Fehér-Körös-menti Ágyán és Kisjenőben élt, ezért számára Erdély s különösen a szé-kelység megfoghatatlan és nehezen meg-határozható dolgok voltak, nem tudta be-illeszteni saját maga alkotta „dobozaiba”. Ő ugyanis a valóságtól jócskán elrugaszzkodott kategóriákban, illetve szabályok szerint gon-dolkodott, s úgy is kívánt élni. Az anya viszont erdélyi és székely, de olyan „hívő” családban nőtt fel, amelyet egy zsarnok apa uralt, ezért iskolái végeztével a lehető legtávolabbra, a Pártiumba kérte kihelyezését. A családi önkény elől menekülő lány itt és így talált rá egy meghasonlott fiatalemberre, előbbi aztán saját családjá fölélt ugyancsak gyako-rolta az uralkodást, és játszotta az áldozat szerepét...

A belső függetlenséget a főhős számára az otthoni csatangelések jelentették vagy a

nyári vakációkkal járó „boldog önfeledtség”, viszont az aradi kollégiumi környezet sokáig a teljes elzártságot és a megalázás, valamint az etnikai megkülönböztetés válogatott módozatait „kínálta”. Ugyanakkor tudta tisztelni egy-két tanárát, köztük Gazsi bácsit (Kovách Géza történészt), aki apját is taní-totta. Nagy hatással volt a diákra Szilágyi Domokos költészete, fontos volt számára, hogy bekerült az aradi magyar nyelvű lap köré csoportosult fiatalok társaságába, nem kevésbé fontosak voltak számára doamna Vulpescu magánórái, akinél francia nyelvet és kultúrát sajátíthatott el.

A főhős által megélt ama sötét valóság mindenekelőtt az aradi kollégiumban töltött évekhez és a katonáskodáshoz kapcsolódik. Katonai egységében azonban működött a bajtársak közötti szolidaritás, míg ezt bent-lakó diákként soha nem érezte. Később el viszont a hadseregben szerzett nyomasztó tapasztalatok hatása, még leszerelése után is jó ideig érezte, hogy ahová visszatért, a pol-gári és szabad (?) világ egy laktanya, elhagyni azonban nem akarta az országot. Egy alka-lommal barátjával együtt próbálkozott a zöldhatáron Magyarországra szöknöni, de visz-szatértek – Erdélyben akart élni. Később aztán az is tudatosult benne, hogy a világot mindennap újra ki kell találni.